

Dobrosława Świerczyńska

Pseudonimy "Wiadomości Brukowych"

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 7, 137-166

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dobrosława Świerczyńska

PSEUDONIMY "WIADOMOŚCI BRUKOWYCH"^x

W Wilnie, w początkach XIX wieku, wychodziło kilka czasopism, m.in. "Kurier Litewski", "Dziennik Wileński", "Tygodnik Wileński". W sierpniu 1816 r. pojawił się niewielki druczek pt. "Wiadomości Brukowe czyli Rozmowa na placu pod Ratuszem Wielkiego X z małym x" i został natychmiast rozchwytyany przez publiczność. Tak było i z druczkiem następnym, wychodzącym z tytułem "Wiadomości Brukowe", początkowo nieregularnie, potem jako tygodnik ukazujący się w każdą sobotę. Nakład pisma wzrastał szybko i doszedł do ogromnej na owe czasy liczby trzech tysięcy egzemplarzy¹. Każdy kolejny numer podawał wiadomości w ujęciu satyrycznym lub co najmniej humorystycznym – niemal z ostatniej chwili, włączał się w najbardziej aktualne sprawy i polemiki. Artykułki "Wiadomości Brukowych" w żartobliwej formie nowelek, ogłoszeń, korespondencji, kalendarzy, prognostyków, sprostowań, ostrzeżeń i postrzeżeń naukowych i statystycznych, pozwów, dekretów, testamentów, instrukcji itp. ośmieszały obskurantyzm szlachty, pieniactwo, nieuctwo, tytułomanię, zamiłowanie do hazardu, rozprawiały się ze zwolennikami jezuitów i mesmeryzmu, brały w obronę wyzyskiwanych i uciskanych chłopów – słowem walczyły ze wszystkim, co zdaniem współpracowników czasopisma było złe i co wymagało naprawy.

^x Autorka pragnie podziękować dr Kseni Kostenicz za życzliwe rady i pomoc przy opracowaniu niniejszego artykułu.

Stosując - teoretycznie - oświeceniową zasadę satyry, co to "ożołem bije osobom, gani obyozaje", "Wiadomości Brukowe" jednych gniewały, innych śmieszyły, jeszcze innym bardzo się podobały. Wychodziły one, oieszcząc się stale dużym powodzeniem, do połowy 1822 roku. Numerek (bo właśnie taką deminutywną formę stosowali redaktorzy do poszczególnych poszytów pisemka) 288, mający ukazać się w sobotę 10 czerwca, nie wyszedł w ogóle z druku.

W lutym 1817 r., a więc w kilka miesięcy po ukazaniu się pierwszego numerku pisma, jego dotychczasowi współpracownicy zrzeszyli się w leganie działającą grupę pisarską czy redakcyjną przyjmując prowokacyjnie nazwę Towarzystwa Szubrawców. Było to stowarzyszenie nawiązujące do kpiarsko-satyrycznych tradycji "Rzeczpospolitej Babińskiej", powtarzające formy organizacyjne towarzystw wolnomularskich i łóż masonskich, a także satyrycznie kopiujące wzory poważnych towarzystw naukowych. Zasady Towarzystwa Szubrawców podano w kodeksie opublikowanym na przełomie 1818 i 1819 r. w prasie wileńskiej, warszawskiej, a nawet petersburskiej oraz w oddzielnym druku opatrzonym - podobnie jak numerki "Wiadomości" - winietą przedstawiającą szlachcica lecącego na łożopacie. Według tego kodeksu Towarzystwo Szubrawców miało swego prezydenta, dostojników i członków. Celem Towarzystwa było zwalozanie wad "moralnych" i społecznych. Drogą prowadzącą do wykonania tego zadania miały być m.in. "Wiadomości Brukowe". Spotkania członkowskie, zwane przez Szubrawców schadzkami, były - w dzisiejszej nomenklaturze - posiedzeniami redakcyjnymi.

Członkowie Towarzystwa dzielili się na dwie, a właściwie na trzy grupy: urbani - mieszkańcy Wilna - byli członkami, jak byśmy dziś powiedzieli, rzeczywistymi, ich statutowa liczba nie mogła przekroczyć 40 osób, a wiek nie mógł być niższy niż 25 lat. Urbani otrzymywali pseudonimy organizacyjne. Ich obowiązkiem było m.in. dostarczanie co 20 dni gotowego materiału literackiego dotyczącego Wilna i okolic, pisanego stylem "lekkim, szubrawskim", na ówiartkę druku w "Wiadomościach Brukowych". Po czytaniu tych materiałów na "schoadzce" i zakwalifikowaniu ich do druku, publikowano je w "Wiadomościach" bez podania nazwiska autora. Członkowie nie wykonujący obowiązku dostarczania materiałów byli wpisywani na "remanenta". Drugą grupę Szubrawców

stanowili rustykanie, członkowie - powiedzmy - korespondenci, dzielący się na rustykanów pierwszego i drugiego rzędu. Rustykanie pierwszego rzędu mieli nieco zbliżone do urbanów prawa i obowiązki, aczkolwiek bez większych rygorów w wypełnianiu tych ostatnich. Mogli się starać o urbanie. Rustykanie drugiego rzędu natomiast to właściwie sympatycy Towarzystwa Szubrawców, ludzie z jakichś powodów wybitni, których prace chętnie drukowano w "Wiadomościach Brukowych". Rustykanie nie mieli pseudonimów organizacyjnych.

Według statutu każdy urban "otrzymuje od Towarzystwa nazwanie, które we wszystkich czynnościach szubrawskiego zawodu w miejscu właściwych imion i nazwisk mają mu służyć. W tym celu wybrano nazwiska mitologiczne prastarej Litwy..."². Nazwaniami tymi posługiwali się Szubrawcy w życiu organizacyjnym, literackim i w "Wiadomościach Brukowych".

Kim byli ludzie zrzeszeni w Towarzystwie i tworzący "Wiadomości Brukowe"? Obecnie notuje się około 60 nazwisk Szubrawców, urbanów i rustykanów. Jedni, wybitniejsi, znani są lepiej, posiadają pisane biografie i bibliografie twórczości, inni znani są zaledwie z nazwiska. W każdym razie powiedzieć można, że Towarzystwo Szubrawców skupiało dużą część formującej się wówczas inteligencji Wilna i okolic. Wielu Szubrawców zapisało się na trwałe w dziejach naszej historii, w kulturze i literaturze.

Spiritus movens "Wiadomości Brukowych" i Towarzystwa Szubrawców w pierwszym okresie ich istnienia był Kazimierz Kontrym, noszący w Towarzystwie miano Poklus - pracownik wileńskiej biblioteki uniwersyteckiej, człówek rzutki, energiczny, pracowity, inicjator wielu postępowych akcji w Wilnie w pierwszej ćwierci XIX w. Szubrawcami - założycielami Towarzystwa byli m.in. Jakub Szymkiewicz - Perkunas, pierwszy prezydent Towarzystwa, wybitny lekarz, upamiętniony na winiecie "Wiadomości" w postaci szlachcica lecącego na łopacie; Józef Zawadzki-Sweytestix, księgarz wileński; Antoni Marcinowski-Patelo, pracownik kuratorium wileńskiego, redaktor kilku pism wileńskich; Kazimierz Strawiński-Bubilos, zamożny ziemianin, fundator Towarzystwa; Michał Baliński - Auszlawis, historyk i pisarz; Leon Borowski - Pergrubis, znany profesor poezji i wymowy, nauczyciel Mickiewicza; Jan B. Rychter - Sejmi, dziennikarz wileński, re-

daktor "Wiadomości Brukowych"; Józef Karczewski - Ziemiennik, prawnik wileński, sekretarz Towarzystwa; Jędrzej Śniadecki - Sotwaros, drugi prezydent Szubrawców. Ponadto do Towarzystwa należeli w różnych okresach jego istnienia: Ignacy Baliński - Auxtujus Wysugirdys, Tadeusz Bułharyn - Derfintos, Ignacy Chodźko - Wayzgantos, Antoni Chomiński, Kazimierz Dmochowski - Gardoatis, Antoni Gorecki - Warpu 2gi, Franciszek Grzymała - Gurcho, Adam Jocher - Widar II, Ignacy Jundziłł, Dionizy Każyński, Robert Kleozkowski - Heimdal, Hilary Kondratowicz, Ignacy Emanuel Lachnicki - Dzidzis Lada, Ignacy Łagiewnicki - Parstukis, Jan Łopaciński - Sweczpuńscynis, Mikołaj Mianowski - Protrimpos, Kazimierz Moniuszko³ - Balder, Zachariasz Niemczewski - Kielu, Narcyz Olizar - Tratitas, Maksymilian Ossoliński, Józef Przeclawski, Wawrzyniec Puttkamer - Krumieniu Pradziu, Michał Römer - Okopirnos Szubrawissimus, Józef Sękowski, Ignacy Szydłowski - Gulbi, Maurycy Witowski, Ferdynand Wołodko - Markopolis, Ignacy Wołodko - Audros, Stanisław Worcell - Duzares⁴, Franciszek Zabłocki, Tomasz Zan - Gongilis, Szymon Żukowski, członkowie znani tylko z pseudonimów: Raguczys, Tawals, Thor i inni.

Autorami większości prac publikowanych w "Wiadomościach Brukowych" byli członkowie Towarzystwa Szubrawców, urbani i rustykani. Prace korespondentów przygodnych, spoza Towarzystwa, publikowano rzadko. Świadczy o tym zarówno wspomniany wyżej statutowy obowiązek pisania co 20 dni artykułu o objętości na ćwiartkę druku w "Wiadomościach" (a więc na jedną stronę) jak i liczne na ten temat wzmianki zamieszczone w czasopiśmie, np. "Ostrzeżenie" dla remanentowników, tłumaczenia się z zaległości przez poszczególnych szubrawców (numery 104, 106, 110, 113, 167, 234, i n.), nagrobek "exszubrawcowi Litwanisowi", który "żadnym nie słynął pisaniem" itp.

Artykuły, felietony, nowele, doniesienia itp. materiały publikowane były w "Wiadomościach Brukowych" - jeśli chodzi o formę zaznaczenia autorstwa - w trojaki sposób: 1) jako pozycje anonimowe, 2) podpisane pseudonimami organizacyjnymi Szubrawców czyli "nazwaniami" mitologicznymi, 3) podpisane innymi pseudonimami, przy czym za pseudonim uważa się każde oznaczenie autorstwa (pod artykułem czy w tytule) odbiegające od właściwego nazwiska.

Pozycje anonimowe stanowią w "Wiadomościach Brukowych" większość. Autorstwo wielu artykułów zostało już udokumentowane, np. A. Wrzosek⁵ ustalił je dla większości utworów Jędrzeja Śniadeckiego publikowanych w czasopiśmie szubrawskim. Wiadomo, że autorem numerku pierwszego był Ignacy Emanuel Lachnicki⁶, "Rozmowę w winiarni" (nr 3/1816) napisał Kazimierz Kontrym⁷, "Maszynę do bicia chłopów" (nr 8/1817) Antoni Marcinowski⁸, większość bajek drukowanych w 1818 r. oraz "Ucinki" (nr 106/1818), pochodzące dotąd⁹ za anonimowe, okazały się pióra Antoniego Goreckiego, autorem "Historii o dzwonach oliwińskich" (nr 110/1819) jest prawdopodobnie Jan B. Rychter¹⁰, "Umizg do szubrawstwa" (nr 226/1821) napisał Michał Baliński¹¹, "Listy indyjskie" (nr 127, 135/1819) wyszły prawdopodobnie spod pióra Józefa Sękowskiego¹², "List z Parnasu" (nr 261-262/1821) napisał Dionizy Każyński¹³, a recenzję z "Chodkiewicza pod Chocimem" Wincentego Kiszki Zgierskiego (nr 257/1821) najpewniej - Ignacy Szydłowski¹⁴; "Świat i miłość czyli życie i dzieło moje" jest fragmentem żartobliwej autobiografii Tomasza Zana¹⁵ itp. Wiele pozycji jest nadal niewiadomego autorstwa i, być może, nie da się tej sprawy całkowicie rozwikłać. Dużą pomocą mogłyby tu być pamiętniki sekretarza Towarzystwa, Karozewskiego, o których wspomina Mościcki, a które dotychczas nie zostały odnalezione¹⁶.

Pseudonimy organizacyjne Szubrawców rozwiązywane były w wielu pracach, ostatnio głównie w artykule Zofii Makowieckiej i Kseni Kostenicz¹⁷, gdzie przytoczono i omówiono również rozwiązania wcześniejsze. Spory na temat pochodzenia i atrybucji tych pseudonimów nie zostały jeszcze definitywnie zakończone i wypadnie w tym zakresie dorzucić kilka uwag.

Wydaje się, że niesłusznie¹⁸ wiązano organizacyjne "nazwania" szubrawskie z XVII-wieczną mitologią litewsko-żmudzką Jana Łasickiego¹⁹. Nie podaje ona bardzo wielu pseudonimów używanych przez Szubrawców, inne przytacza w formie nie stosowanej przez członków Towarzystwa. Np. bóstw o imionach Auszławis, Chaurirari, Krumieniu Pradziu, Dzidzis Lado, Gongilis, Gulbi, Kielu, Semi, Sotwaros, Sweczpuńszynis, Sweytestix i in. nie ma w ogóle u Łasickiego; Parstuki są wg tej mitologii Barstukami, Pergrubis - Pergrubrem, Okopirnos - Okkopirem. Katalog starych druków Biblioteki Narodowej notuje wprawdzie aż dwa egzemplarze mitologii Łasickiego w bibliotece dawnego Uniwer-

sytetu Wileńskiego, ale wątpić wypada, czy Szubrawcy korzystali właśnie z tej maleńkiej, zaledwie 18 stronicowej broszurki łacińskiej. Spośród prawie 80 bóstw podanych przez staropolskiego "mitologa" zaledwie 16 - na ogół w zmienionej formie - spotykamy wśród "nazwań" szubrawskich.

Najprawdopodobniej głównym źródłem mitologicznych pseudonimów urbanów były wykazy bóstw "litewskich, żmudzkich, sambijskich, łotewskich i pruskich" w "Kronice..." Macieja Strykowskiego²⁰. Kronika ta była w początkach XIX w. lekturą ogromnie popularną, roczytywało się w niej m.in. pokolenie Mickiewicza. Spośród 29 bóstw podanych przez Strykowskiego zaledwie dwa - Purschajtis i Upini Dewos - nie występują wśród dotychczas znanych pseudonimów szubrawskich.

Szubrawcy, w poszukiwaniu nazwań mitologicznych, sięgali także - co w dotychczasowych badaniach nie zostało zauważone - do mitologii skandynawskiej i starogermańskiej, o czym świadczą pseudonimy: Balder, Heimdall, Odyn, Tor, Widar²¹. Przypuszczać można, że większość materiałów mitologicznych przygotował członkom Towarzystwa Kazimierz Kontrym. Świadczyć o tym może fragment w "Wiadomościach Brukowych" nazywający go "autorem mitologii"²².

Wydaje się, że wybór imion mitologicznych dla członków Towarzystwa Szubrawców miał dwa aspekty: albo powiązania zewnętrzne, łączące się np. z zajmowaną funkcją, albo wewnętrzne, mające w jakiś sposób odzwierciedlać cechy psychiczne nosiciela. I tak np. Jakub Szymkiewicz, prezydent Szubrawców, nosił imię Perkunasa, tj. głównego boga piorunów i władców; Józef Zawadzki, księgarz, wydawca i organizator swego rodzaju salonu literackiego na zapleczu księgarni w Wilnie - był Sweytestixem, to jest bóstwem światłości; Jan B. Rychter, redaktor i korektor "Wiadomości Brukowych" miał imię patrona czeladzi i służby domowej, Sejmiego; Kontrym, słynący z tego, że lubił tajemnice i sekretne działania²³ nazwany został Poklusem, oznaczającym bóstwo ciemności i piekieł, a ruchliwy dziennikarz, Antoni Marciniowski, miał za patrona bóstwo duchów powietrznych - Patelo.

Nazwania organizacyjne Szubrawców pojawiają się w "Wiadomościach Brukowych" bezpośrednio lub pośrednio w funkcji oznaczania autorstwa szesnastokrotnie. Pseudonimy te to: Audros, Auszlawis, Bibolus, Heimdall, Parstukis, Protrimpos, Sweczpuńsoy-

nis, Sweytestix, Szubrawissimus Okopirnos, Warpu 2gi, Ziemiennik (dokumentacja w wykazie pseudonimów). Niektóre z nich użyte są kilkakrotnie, czasem w formach wariantowych. Z tym wszystkim jednak prace sygnowane pseudonimami szubrawskimi stanowią grupę w "Wiadomościach Brukowych" raczej niewielką.

Znakomitą większość pozycji pseudonimowych w "Wiadomościach Brukowych" stanowią artykuły opatrzone nieorganizacyjnymi pseudonimami szubrawskimi. Trzeba powiedzieć, że inwencję w zakresie tworzenia pseudonimów mieli Szubrawcy ogromną, zarówno od strony językowej, słowotwórczej jak i ze względu na ładunek humoru w nich zawarty. Dość powiedzieć, że spośród 131 gatunków pseudonimów wyodrębnionych ze znanego dotąd materiału pseudonimowego przez badacza słowackiego, Ormisa, 27 daje się rozróżnić w "Wiadomościach Brukowych", a spośród 15 gatunków wymienionych przez "Encyklopedię Wiedzy o książce" w szubrawskim czasopiśmie występuje 5²⁴.

Są więc aliofikcjonimy - tj. nazwiska fikcyjne utworzone na wzór prawdziwych z dodatkowym elementem znaczącym - np. Bonifacy Bibaczenko, Mateusz Łamigłówka; animalonimy - pseudonimy utworzone od nazw zwierzęcych - np. Bąk; apellativonimy - pseudonimy od nazw pospolitych - np. Gorączka; asteronimy - pseudonimy z gwiazdkami - np. Stolnik^{xxx}; autoredakcjonimy - pseudonimy redakcyjne wewnętrzne - np. Redaktor Brukowych Wiadomości; baptyzonimy - pseudonimy od imion - np. Edmund, Leokadia, Zefiryňa; cognatonimy - pseudonimy określające pokrewieństwa - np. Stryj Gawryłka; collectionimy - pseudonimy zbiorowe - np. Mieszkańcy klucza kręcimeckiego; contractionimy - czyli skróty nazwiska - np. Bprstmowicz; comiconimy - pseudonimy żartobliwe - np. Chwytagrosz, Opisopis; gallonimy - pseudonimy z języka francuskiego - np. Le fleur; gynonimy lub pseudogynimy - żeńskie pseudonimy dla mężczyzny - np. Małgorzata Liczykrupska; herbonimy - pseudonimy utworzone od nazw roślin - np. Paprotka; ironiconimy - pseudonimy-przezwiseka np. Rupert z Okpiszyszek Wywiędliński, który w WB (= Wiadomości Brukowe) występuje w funkcji pseudonimu, a który stał się przezwiskiem Tomasza Umiastowskiego; kryptonimy - pseudonimy z kilku liter lub wyrazów np. A...Z..., Anonim, Jeden z członków Towarzystwa magnetycznego; literonimy - pseudonimy z liter - np. XYZ, ABC, Abcde; loconimy - pseudonimy określające miejsce zamieszkania

- np. Panfil ze Żmudzi; operonimy czy profesjonimy - pseudonimy określające zajęcie, zawód - np. Były sekretarz; socjonimy - pseudonimy używane przez kilka osób - np. Szlachcie na łopacie itp.

Oczywiście nie wszystkie użyte pseudonimy reprezentują czyste formy gatunkowe, najwięcej jest np. aliofiktonimów połączonych z profesjonimami. W większości wypadków autorzy ukrywają się za nazwiskami znaczącymi typu Tyburcy Cierpiączka, Remigiusz Dopekajło itp. Także postaci występujące w artykułach noszą nazwiska znaczące.

Wydaje się, że niemal wszystkie te pseudonimy zasłaniają autorów-Szubrawców. Różne "korespondencje", "listy do redaktorów", "doniesienia", "artykuły nadesłane pocztą" itp. mające wyraźne znamiona twórczości apokryficznej i persyflażowej wypadają zaliczyć do redakcyjnych mistyfikacji mających stwarzać pozory autentyzmu. Prawdopodobnie większość tekstów otrzymanych z tzw. terenu służyła raczej jako materiał do przygotowywanych przez Szubrawców artykułów. Potwierdza to w pewnym stopniu komunikat redakcyjny (nr 111/1819) głoszący, "że tak nazwane Szubrawskie Towarzystwo robót swoich pod dostatkim dostarcza", a listy i pisma nadsyłane przez nie członków "rzadko umieszcza". I chyba wszyscy Drapeżownicy, Drzemajłowie, Niedziele, Szlachoińscy, wszystkie Napominalskie, Różowińskie, Liczykrupskie - to poszczególni Szubrawcy wykonujący swój statutowy obowiązek i unikający w ten sposób "remanentów", a także w pewnym stopniu, osłaniający się przed ewentualnymi represjami ze strony cenzury²⁵.

Tradycja nazw²⁶, a więc i pseudonimów, znaczących jest w polskiej literaturze dość bogata, poczynając od Reja-Koozborka Rożka, przez pseudonimy i nazewnictwo literatury sowizdrzałskiej, oświeceniowego "Monitora" itp. Można więc powiedzieć, że "Wiadomości Brukowe", stosując nazwiska znaczące, wzorowały się zarówno na poprzednikach polskich jak i na angielskim "Spectatorze" czy "Utopii" Morusa²⁷, czy wreszcie używały strukturalnych form odpowiadających gatunkowi satyry i humoru uprawianego przez czasopismo.

Nazwiska znaczące, umieszczone jako podpisy w "Wiadomościach Brukowych", spełniają dwie funkcje: po pierwsze są pseu-

donimami ukrywających się poza nimi autorów; po wtóre - w kontekście określonym treścią artykułu - odgrywają specyficzną rolę komentarza do tekstu 1) odsłaniając zamierzenie autora, 2) określając jego stanowisko w ocenie danej sprawy, 3) streszczając niemal artykuł w dwu-trzech słowach przez odwołanie się do skojarzeń czytelnika, 4) uaktualniając sytuację, 5) charakteryzując przedstawioną w artykule postać. Nazwiska te, będąc ważnym wyrazem postawy ideowej autora i pisma, i pewną formą realizacji programu naprawy społecznej, są także - poprzez swą specyficzną poetykę - nieprzeciętnej wartości środkiem artystycznym: zwiększają mianowicie - dzięki zderzeniu elementów znanych czytelnikowi z nowymi, zaskakującymi go - efekty humorystyczne i satyryczne, podnoszą ekspresję i wyrazistość tekstu. Pseudonimy w rodzaju "Chwalski z Napuszyna pseudodoc-tus, wielu uczonych towarzystw sparaliżowany członek", "Bonifacy Bibaczenko przydomku Dybidzban" czy "Rupert z Okpiszyszek Wywiędliński" mogłyby z powodzeniem stanowić egzemplifikację jednego z rozdziałów "Komizmu" Bystronia.

Wartości humorystyczne i satyryczne nazewnictwa stosowanego w "Wiadomościach Brukowych" oraz ich wpływ na twórczość Mickiewicza omawiał Kazimierz Wyka w artykule "Birbante rokka"²⁸. "Protazy Baltazar Brzechalski, generał niegdyś trybunalski, vulgo woźny", łowczy "Kozodusin", ochmistrzyni "Kokosz-nicka z domu Jendykiewiczówna" i wiele innych nazw w "Panu Tadeuszu", ze słynnym "Birbante rokka" Hrabiego włącznie, są według Wyki rodem właśnie z nazewnictwa, "które kwitnęło po czasopiśmie wileńskich w okresie młodości i studiów Mickiewicza, szczególnie na łamach "Wiadomości Brukowych". Wygląda na to, że gdy przy pracy twórczej poeta wracał wspomnieniami do kraju lat dziecińczych, odżywały w jego pamięci zabawne i groteskowe nazwy szubrawskiego pisemka, którego współpracownikiem - nota bene - chciał autor "Pana Tadeusza" dwukrotnie zostać.

Mechanizm konstruowania - czy powiedzmy ładniej - poetyka określająca sztukę tworzenia pseudonimów znaczących w "Wiadomościach Brukowych" jest, z grubsza biorąc, następująca: główna wada, przywara, nałóg, zainteresowanie, rzadziej zaleta -

czyli ogólnie - główna cecha obiektu przedstawianego w artykule stanowi rdzeń pseudonimu. Do niego dodaje się człony następne, charakteryzujące dalsze cechy lub wzmacniające główną oraz końcówki i dodatki typowe w świadomości społecznej dla realnego, rzeczywistego desygnatu, czasem dla całej grupy zawodowej czy społecznej. I tak "autor" - doktor będzie się nazywał "Aquafontis" lub "Gorączka"; hrabia - "Fiufiu, kawaler maltański"; rachmistrz - "Łamigłówka"; przekupka - "Liozykrupska"; żonkoś - "Monopolius Małżonkiewicz"; wyśmiewający cudzoziemszczyznę autor podpisze się "Le comte Jacinte Zagranioa"; krytykujący karcioarzy - "Don Kozako-Filogrono-Soniko-Pietro, członek sali ołowianej"; zwalczający krętactwa prawników i pieńniactwo - "Remigiusz Dopiekajło de Jure de Hayda"; przeciw tytułomanii występuje przekornie "Wielmożny Ignacy Kolumna Wilłtmos, b.urzędnik b.ograniczonego ptu Piwonii" itp.

Oczywiście w większości wypadków są to rzekome listy rzekomych korespondentów przeprowadzających rzekomą autoobronę. Ta "rzekomość" pozwala na krytykę niejako od wewnątrz, odsłaniając i nioując głupotę i bezduszność czy nieuczciwość w sposób znacznie ostrzejszy, niżby to było możliwe przy zwykłym wytykaniu wad przez redakcję "Wiadomości Brukowych". Był to często w literaturze satyrycznej i humorystycznej stosowany chwyt przytaczania sprawozdawczego tego, co się chce ośmieszyć czy zwaloczyć.

Wydaje się, że sprawę tę można również rozpatrzeć pod kątem konstrukcji narratora i gatunku uprawianej w czasopiśmie twórczości. Obok opisu czy dyskursu przeprowadzonego przez narratora z zewnątrz, opisu niejako zobiiektywizowanego, dokonanego z jakiegoś dystansu, pojawia się konkretyzacja środowiskowa tegoż narratora lub konkretyzacja "przeciwnika" autora. Implikuje mu się przy tym cechy typowe danego środowiska, podane w sposób zaskakujący, przerysowany, hiperboliczny lub wręcz karykaturalny. Zabieg ten ma na celu zwiększenie elementów humorystycznych i satyrycznych, a w konsekwencji - wzmocnienie oddziaływania na adresatów - czytelników.

Artykuły w "Wiadomościach Brukowych" były na ogół krótkie, w jakiś sposób cykliczne, dotyczyły tematyki aktualnej, operowały językiem lekkim, potocznym, skonwencjonalizowanym. Adresowane były do szerokich - w ówczesnych warunkach - grup czy-

telnicznych, zawierały tezę czy ideę przewodnią wtopioną w tekst oparty na specyficznej stylistyce, zbliżonej do stylu retorycznego. Cechy te wskazywałyby, że twórczość "Wiadomości Brukowych" była twórczością w dużej części paraliteracką, felietonową. I tu należałoby zahaczyć o poetykę felietonu zakładającego pewną trójdzielność czy trójpoziomowość tekstu: autor - zwalczony przez niego przeciwnik - czytelnik, którego należy przekonać o słuszności tezy autora. Wydaje się, że tę trójdzielność w stopniu bardzo wyraźnym osiągnęli autorzy "Wiadomości..." właśnie przez stosowanie pseudonimów znaczących. Z jednej strony (np. Szlachcic na Łopacie, Skwarka-Szwed, Gryzomir Tukan) następuje utożsamienie autora felietonu z narratorem, który walczy w pierwszej osobie, dokonuje krytyki jawnej, wytyka niemal palcem wady przeciwnika i stara się przekonać czytelnika o swej racji bezpośrednio. Druga grupa pseudonimów (Doktor Łapigrosz, Zefiryra, Chwytagrosz, Rupert z Okpiszyszek Wywiędliński itp.) stanowi konkretyzację narratora-przeciwnika autora, przy czym wyposażony jest on w cechy całkowicie kompromitujące go w oczach czytelników. Dzieje się to wszystko pozornie bez udziału autora, odbiorca tekstu sam ma wyciągnąć wnioski, ocenić negatywnie bohatera felietonu i przyznać rację ukrytemu autorowi, ergo - odżegnać się od krytykowanych wad czy złego postępowania. A o to właśnie chodziło autorom "Wiadomości Brukowych".

Pseudonimy dotychczas rozwiązane (definitywnie
lub hipotetycznie)

W przytoczonym niżej wykazie pseudonimów rozwiązanych w "Wiadomościach Brukowych" rozwiązania podano na podstawie "Słownika pseudonimów..." A. Bara²⁹ (skrót Bar), który zebrał część wcześniejszych rozstrzygnięć oraz na podstawie cytowanych już prac Makowieckiej i Kostenicz (Mak. Kost.), Bielińskiego (Biel.), Wrzoska, Skwarczyńskiego (Skwarcz.), odpowiednich tomów "Nowego Korbuta" (NK) wreszcie w oparciu o kartotekę Retrospektywnej Bibliografii Literackiej Pracowni Dokumentacji i Edytorstwa XIX w. IBL PAN (skrót RBiL). Przy próbach nowych rozwiązań (tzn. nienotowanych w dotychczasowych opracowaniach "Wiadomości Brukowych") oznaczonych DŚ, za każdym razem podano posiadaną dokumentację, a więc po pseudonimie i właściwym naz-

wisku jego nosiciela podano tytuł artykułu opatrzonego pseudonimem, skrócony zapis bibliograficzny oraz źródło lub uzasadnienie rozwiązania (Rozw.). Przy pseudonimach organizacyjnych Szubrawców podano bóstwo patronujące autorowi i będące genezą pseudonimu.

ABC - Kazimierz K o n t r y m. "Korrespondencja". WB, 85/1818. Rozw.: DŚ; Kontrym używał pseudonimu A.B.C. w "Gazecie Literackiej Wileńskiej", RBiL.

Abcde - Kazimierz K o n t r y m. "Przymówienie się obywatelskie do grochu". WB, 177/1820. Rozw. DŚ; por.komentarz do ABC; Kontrym zwalczał z pasją "wynalazki" zmierzające do pogorszenia doli chłopu.

Alkofrybas Franciszek - Józef S ę k o w s k i. "Wyjątek ze sławnej historii znakomitych czynów Pantagruela..." WB, 14/1817. Rozw. DŚ na podstawie cytowanego przez Ottmana listu Sękowskiego do Balińskiego z początków 1817 r. "Przyślij mi, proszę, całego co masz Rabelaisa, bo mam materię do przyniesienia na schadzkę, tylko mi konceptu nie staje".

Aquafontis Bogumił, herbu Łopata - Jędrzej Ś n i a d e c k i. "Obwieszczenie".WB, 263/1821. Rozw.: Wrzosek, II,142-150.

Audros (bóstwo wód i morza) - Ignacy W o ł o d k o. "Mości panowie Szubrawcy". WB, 256/1821. Rozw.: Mak.Kost. 93;Por. Doktor Łapigrosz, Grykosiej Cyprian, Kutasewicz Melchior.

Auszlawis (bóstwo "niemocnych chorych i zdrowych") - Michał B a l i Ń s k i. "Madrygał Jeśpana Auszlawisa, Nadzwyczajnego Witajnika i Strażnika porządku piastującego Łopatę, na uroczyste przyjęcie nowego Członka do Towarzystwa Szubrawskiego, od tejsze Łopaty podany". WB, 75/1818. Rozw.: Mak.Kost. 92.

B... - Michał B a l i Ń s k i. "List znaleziony pod wiejską kawą". WB, 24/1817. Rozw.: NK, VII, 124.

Bąk - Stanisław W o r c e l l. "Rozruch w Ryspie. Artykuł nadesłany nie z Towarzystwa Heautontimorumenos". WB, 183/1820. Rozw.: DŚ, na podstawie treści artykułu o zamieszczeniu wywołanym artykułem "Catalani w Ryspie" oraz uwagi Skwarczyńskiego, XLIV: "Po korespondencjach Gryzomira Tukana (- uznany pseudonim Worcela) ośmieszających świeatek arystokratyczno-ziemiań-

ski skupiający się w Krzemieńcu, Heautontimorumenos rozpadli się, a ich prezes (Worcell) musiał opublikować w "Wiadomościach" dowcipną palinodię..."

Bibolus (właśc. Bubilos, bóstwo miodu i pszczoł) - Kazimierz S t r a w i ń s k i. "Sprostowanie". WB, 274/1820. Rozw.: Mak.Kost. 93.

Były prezes... - zob. Gryzomir T u k a n.

Były sekretarz - Józef K a r c z e w s k i. "Kontemplacje byłego sekretarza". WB, 270/1822. Rozw.: DŚ w oparciu o znany fakt (por. Mak.Kost. 93), iż sekretarzem Towarzystwa Szubrawców był J.Karczewski; w 1822 r. został nim Łagiewnicki.

Doktor Aquafontis - Jędrzej Ś n i a d e c k i. "Medycyna". WB, 162/1820. Rozw.: DŚ, artykułu nie ma wprawdzie w wydaniach pism Śniadeckiego, wydaje się jednak, iż wyznanie autora, że jest "oddany nauce lekarskiej" i rozwiązanie - udokumentowane - "Aquafontis Bogumił" na Śniadeckiego, wskazuje na trafność rozwiązania pseudonimu "Doktor Aquafontis". Nie bez znaczenia dla genezy pseudonimu może być fragment listu Sejmięgo-Rychtera do Balińskiego na temat prezentu imieninowego dla Śniadeckiego: "... dodadź(!) piękną karafkę z aqua fontis"³⁰.

Doktor Łapigrosz - Ignacy W o ł o d k o. "Wyjątek z rękopisma Doktora Łapigrosza". WB, 221, 230, 233, 241, 256/1821. Rozw.: DŚ; rozwiązanie znajduje się w artykule "Nowinki wiejskie", WB, 256, gdzie Audros - pseudonim szubrawski Wołodki - oświadcza m.in., że do poprzednich numerów nadesłał "Wyjątek ..." otrzymany od Cypriana Grykosieja. Obydwaj więc "korespondenci", Łapigrosz i Grykosiej, są postaciami stworzonymi przez Wołodkę.

Ewaryst z Popielicy, herbu Koziegłowy - Michał B a l i ń s k i. "Wstęp" do "Żywotu dwunastu sławnych ludzi... przez Jędę Papiórkowskiego". WB, 258, 259/1821. Rozw.: DŚ; "Żywot" i pseudonim Judy Papiórkowskiego są w badaniach łączone z nazwiskiem Michała Balińskiego - (Bar, II, 81, NK, VII, 124) więc i "Wstęp" należy przypisać Balińskiemu.

Gozdawa Kalixt - Antoni G o r e c k i. "Nowiny warszawskie". WB, 146/1819. Rozw. DŚ; por. objaśnienia do pseudonimu "Ziemowit Jelita, Mazur".

Grykosiej Cyprian - Ignacy W o ł o d k o. "List Grykosieja do doktora Łapigrosza". WB, 233/1821. Rozw.: DŚ, por. objaśnienia do pseudonimu "Doktor Łapigrosz".

Gryzomir Tukan - Stanisław W o r c e l l. "Catalani w Ryspie. Pismo nadesłane z Towarzystwa Heautontimorumenos". WB, 178/1820; "Artykuł nadesłany z Eldorado". WB, 179/1820. Rozw.: Biel. 201; Skwaroz. 248; NK, IX, 325.

Gryzomir Tukan, były prezes byłego Towarzystwa Heautontimorumenos, Quasi Szubrawiec, Eldoradejczyk - Stanisław W o r c e l l. "Manifest pokoju z Ryspy nadesłany". WB, 185/1820. Rozw.: jak wyżej, aczkolwiek przytaczane bez poszerzenia: "były prezes...".

Heimdal - skandynawski strażnik tęczowego mostu - Robert K l e c z k o w s k i. "Wypis z książki na Łotoczku kupionej" (opublikowany anonimowo). WB, 23, 24, 26, 28/1817. Rozw.: Rozwiązanie autorstwa - DŚ; znajduje się ono w artykule pt. "Kilka słów o włosach i brodzie czyli o strzyżeniu i goleniu", WB, 250/1821, s.4: "jak świadczy Heimdal, znakomity autor Księgi znalezionej na Łotoczku". Heimdal - pseudonim szubrawski Kleczkowskiego, por. Mak.Kost. 93.

Jaśmin Lizistopek - Michał B a l i Ń s k i. "Do Towarzystwa sentymentalnego doniesienie z Eldorado". WB, 198/1820. Rozw.: Bar, II, 14; NK, VII, 124. Wg B.Limanowskiego ("Stanisław Worcell..." Warszawa 1948 s. 49) Lizistopkiem jest St. Worcell.

Jeden z członków Towarzystwa magnetycznego - Ignacy E. L a o h n i c k i. "Mości panowie wydawcy "Wiadomości Brukowych". WB, 32/1817. Rozw.: DŚ; Łachnicki był wyznawcą i propagatorem magnetyzmu, założycielem i redaktorem "Pamiętnika Magnetycznego".

Kr. - Leon B o r o w s k i. "Bibliografia. Opisanie publicznych i prywatnych bibliotek w miasteczku Persztelach w parafii Taworayskiej". WB, 221, 239, 244/1821. Rozw.: Bar, I, 216; NK, IV, 290.

Kutasewicz Melchior, filozof i sprawnik w mieście Żylikajtis - Ignacy W o ł o d k o. "Nowinki wiejskie". WB, 256, 264/1821, 272/1822. Rozw.: DŚ; artykuł, napisany rzekomo przez Ku-

tasewicza, nadesłał w ramach likwidowania "nakarbowanego remanentu" - jak wynika ze wstępu do "Nowinek" Audros - Ignacy Wołodko (WB, 256).

Pan Jacek Sobiesław - Michał B a l i ń s k i. "Podróż do wyspy Nipu". WB, 37, 50/1817; "Niespodziana przejażdżka do Eldorado. Wyjątek z podróży do wyspy Nipu". WB, 60/1818; "Dzieje wyspy Eldorado". WB, 121, 122/1819; "Podróż do wyspy Nipu (ciąg dalszy)". WB, 211, 222/1820. Rozw.: Bar, II, 140 podając formę "Sobiesław Jacek"; NK, VII, 124.

Pan Piotr - Kazimierz K o n t r y m. "Uwagi Pana Piotra". WB, 255/1821. Rozw.: Biel. 225, Skwaroz. 334, NK, V, 150 - podają formę pseudonimu P. Piotr spod Krewy.

Pan Piotr z pod Krewy - Kazimierz K o n t r y m. "Uwagi Pana Piotra z pod Krewy". WB, 269, 271/1822. Rozw. jak wyżej.

Pan Piotr Wiatrodmuch - Michał B a l i ń s k i. "Testament". WB, 57/1818. Rozw. RBiL.

Panfil ze Żmudzi - Michał B a l i ń s k i. "Zdarzenia i myśli Panfila ze Żmudzi". WB, 72, 94, 106/1818, 172, 202/1820. Rozw.: Biel. 217; Bar, II, 80; NK, VII, 124 - podają błędnie formę pseudonimu "Pamfil ze Żmudzi".

Papiórkowski Juda, nauczyciel szkółki parafialnej w... - Michał B a l i ń s k i. "Żywoty dwunastu sławnych ludzi na wzór Korneliusza Neposa". WB, 268, 259/1821. Rozw.: Biel. 225; Bar, II, 81; NK, VII, 124.

Parstukiewicz Bonawentura ex sędzia gr ptu etc. - Ignacy Ł a g i e w n i c k i. "Korrespondencja", WB, 138/1819. Rozw.: wydaje się, że pseudonim powstał z "nazwania" szubrawskiego nadanego Łagiewnickiemu - Prastukis, por. Mak. Kost. 97.

Pelargedes A. - Stanisław W o r c e l l. "Artykuł nadesłany. (Nie z Towarzystwa Heautontimorumenos)." WB, 212/1820. Rozw.: DŚ na podstawie treści artykułu oraz zastrzeżenia autora, że nie występuje - po "rozruchach w Ryspie" - w imieniu Towarzystwa Heautontimorumenos. Por. pseud. Bąk, Gryzomir Tukan.

Pieniacki Jacek - Michał B a l i ń s k i. "Dobra rada". WB, 67/1818. Rozw. RBiL.

Płaszczopis Świscenty - Hilary K o n d r a t o w i c z.
"Nowe narzędzie". WB, 53/1817. Rozw.: DŚ na podstawie frag-
mentu pamiętnika Wł. Syrokomli drukowanego w "Tygodniku Pow-
szecznym" (Warszawa 1884, s.212) w artykule pt. "Obrazy z po-
brzeży Niemna": "Stryjem moim był Hilary Kondratowicz, profe-
sor matematyki w Wilnie, autor znanego w swoje czasy artykułu
w "Wiadomościach Brukowych" pod tytułem "O fanfaronometrze". W
"Wiadomościach" nie ma artykułu tak zatytułowanego, natomiast
"Nowe narzędzie" traktuje o "fanfaronometrze", termometrze o-
kreślającym "stopień pseudohrabijaństwa". Z. Skwarczyński wią-
że notatkę Syrokomli z artykułem "Kurs teoretyczny i prakty-
czny fanfaronologii". WB, 276/1821³¹.

Prawdomowski Wacław - Michał B a l i Ń s k i. "Kopia
raportu Administratora folwarku Odarciszek w Guberni NN do
Komisarza, roku 1809". WB, 117/1819. Rozw.: DŚ na podstawie
rozwiązania Bara notującego fragment tytułu "Administrator fol-
warku Adarciszek" (!), Bar, I, 20 oraz Biel.

Protrimpos (bóstwo rzek i wszystkich wód ciekących) - Mi-
kołaj M i a n o w s k i. Artykuł bez tytułu i podpisu, na-
tomiał jeden z fragmentów wyjaśnia niedwuznacznie autorstwo:
"Z Protrimposem, to jest z samym sobą, mam wiele do pomówie-
nia". WB, 143/1819. Rozw. Mak.Kost. 97.

Próżniak podróżny - Jędrzej Ś n i a d e c k i. "Podróży
próżniako filozoficznej ciąg dalszy". WB, 140/1819. Rozw.
Wrzosek, II, 87-97.

Próżniak Filozof Hilariusz - Jędrzej Ś n i a d e c k i.
"Moja Historia czyli żywot Hilariusza Próżniaka Filozofa". WB,
240, 247/1821. Rozw. Wrzosek, III, 121-141.

Pszonka Sobiesław, Szlachcic na ogrodzie - Michał B a -
l i Ń s k i. "List mieszkającego na wsi do przyjaciela w Wil-
nie". WB, 22/1817. Rozw. RBiL; NK, VII, 124.

Red. Wiad. Bruk. - Jan Bogumił R y c h t e r. "Oświadcze-
nie na oświadczenie". WB, 163/1820. Rozw.: DŚ na podstawie
znanego faktu, że Rychter był redaktorem "Wiadomości Bruko-
wych"³².

Redaktor Brukowych Wiadomości - Jan Bogumił R y c h t e r.
"Odpowiedź Redaktora". WB, 168/1820. Rozw. jak wyżej.

Skwarka Szwed - Kazimierz K o n t r y m. "Nowy wynalazek". WB, 222/1821; "Straszna burza w Bambizogrodzie". WB, 230/1821. Rozw.: DŚ na podstawie treści artykułów oraz zestawienia pierwszego z nich z zeznaniami dotyczącymi "włościańskiego chleba" w prowadzonym przez Nowosilowa śledztwie poprzedzającym proces filomatów jesienią 1823 r. Chleb zbierano po wsiach jako dowód nędzy i złego traktowania chłopów przez właścicieli. Zbierano chleby czarne z domieszkami mchu, ziół, a nawet piasku, co znalazło wyraz właśnie w artykule "Nowy wynalazek". A oto notatka niesławnej pamięci Augusta Bécu przesłana do komisji śledczej:

"Na półkach otwartych przy jego (tj. Kontryma) stoliku będących postrzegłem kilka sztuk chlebów razowych(...). Na zapytanie moje, co by to znaczyło, Kontrym odpowiedział mi, że to jest początek kolekcji różnych chlebów od chłopów po wsiach nabytych, dla wiadomości, gdzie jaki chleb jedzą włościanie, a dla objaśnienia dał mi karteczkę, drukowaną, z zestawieniem na niej miejsc białych dla odpisu gdzie? u kogo? w jakiej parafii? włości? etc., które miały być do chlebów przyklejane. Na drugie moje zapytanie, na co się to wszystko przyda, odpowiedział mi WKontrym, że dostojne osoby, odwiedzające zakłady Uniwersytetu, bywają i w bibliotece, i że ta kolekcja chleba może im być okazaną, aby wiedziały, jakim chlebem żyją nasi włościanie..."³³.

Bécu nie bez powodu obciąża właśnie Kontryma. Był on niewątpliwie inicjatorem całej akcji i główną jej sprężyną. Kontrym, wyznawca i naśladowca Franklina na gruncie wileńskim, gorliwie starał się o polepszenie doli wszystkich biednych i uciskanych: czynnie - inicjując różnego rodzaju składki i akcje dobroczynne oraz piórem, m.in. na łamach "Wiadomości Brukowych" jako domniemany Skwarka Szwed czy anonimowy autor artykułu "O remanentach i remanentownikach szubrawskich". Wydaje się, że zestawienie zeznań i artykułu w WB oraz świadectwa współczesnych o akcjach i poglądach Kontryma może być ważną poszlaką w przypisaniu "Ojcu szubrawskiemu" pseudonimu Skwarka Szwed.

Sobiesław - Michał B a l i ń s k i. "Artykuł z powinności". WB, 110/1819. Rozw.: DŚ na podstawie zbieżności pseudonimu "Sobiesław" z udokumentowanym pseudonimem Balińskiego "Pan Jacek Sobiesław", NK, VII, 124.

Stryj Gawryłka - Michał B a l i ń s k i. "Gawryłek".WB, 215/1821. Rozw.: RBiL.

Sweczpuńscynis (bóstwo ptactwa) - Jan(?) Ł o p a c i ń s k i. "Dalszy ciąg podróży Sweczpuńscynisa. O Edukacji". WB, 187, 204/1820; "Co spotkało Sweczpuńscynisa w Mzytengamie i jak został członkiem akademii tamecznej". WB, 231/1820; "Jak Sweczpuńscynis dostał się do rozsądnych ludzi i co za okoliczność wyprawiała go do domu wariatów". WB, 245/1821; Sweczpuńscynis, były porucznik od piechoty - "Do całego świata". WB, 134/1819; Sweczpuńscynis, porucznik odstawni - "Szanowni Szubrawcy". WB, 229/1821. Rozw.: Zarówno praca Makowieckiej i Kostenicz jak i opracowania Z. Skwarczyńskiego³⁴ podają przy nazwisku Łopacińskiego uwagę "imię nie znane". Wydaje się, że Łopacińskim-Sweczpuńscynisem był pochodzący spod Wilna Jan Łopaciński, porucznik 1 pułku piechoty (generała Dąbrowskiego, od czerwca 1808 r. pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego), zwolniony z wojska w sierpniu 1808 r., gdy pułk przeszedł na stacjonowanie garnizonem w Modlinie. Dane te byłyby zgodne z dodatkiem do pseudonimu "były porucznik od piechoty" czy "porucznik odstawni"³⁵.

Sweytestix (bóstwo światłości) - Józef Z a w a d z k i. "O fizyonomii". WB, 214/1821. Rozw.: Mak.Kost. 97.

Szubrawissimus Okopirnos (Okopirnos - bóstwo nieba i ziemi) - Michał R o m e r. "Mowa Dygnitarza Szubrawissimusa Okopirnosa z powodu przyjęcia do szubrawstwa nowego członka". WB, 89/1818. Rozw.: Mak.Kost. 97.

Szlachcio na Łopacie. Pseudonim ten ma w "Wiadomościach Brukowych" co najmniej dwa rozwiązania: Jakub S z y m k i e w i o z i Jędrzej Ś n i a d e o k i. Bieliński w swej monografii o Szubrawcach kwituje ten pseudonim uwagę "bardzo wiele materiałów", Bar daje rozwiązanie: "Szymkiewicz Jakub, art. w Wiadom. Brukowych 1818-1820". Nowy Korbut z kolei przypisuje

ten pseudonim tylko Jęrzejowi Śniadeckiemu, nawet w indeksie nie dając żadnej informacji uzupełniającej³⁶.

Jakub Szymkiewicz, pierwszy prezydent Towarzystwa, został upamiętniony na winiecie numerków WB, przedstawiającej szlachcica leżącego na łopacie. Tu prawdopodobnie leży geneza pseudonimu. W pierwszych numerach czasopisma nie ma wprawdzie podpisu "Szlachcic na Łopacie", ale w poszerzonych tytułach lub wyjaśnieniach dodatkowych pojawiają się określenia "Łopata czarownicza", "Wędrówki na łopacie czarowniczej", "Wędrawnik na Łopacie", wreszcie "Szlachcic na Łopacie" (zob. numery 9, 12, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 41, 56/1817, 77, 86, 98, 105/1818). Wszystkie te artykuły pisane były najprawdopodobniej przez Szymkiewicza. Prezydent Szubrawców zmarł w listopadzie 1818 r. Po Szymkiewiczu, po krótkim okresie "bezkrólewia" i rządów Rømera, władzę przejął Jędrzej Śniadecki. Wraz z tytułem prezydenckim i atrybutami z nim związanymi, przejął także pseudonim, do którego czytelnicy już przywykli. Tak więc artykuły z lat 1819-1822 podpisane przez "Szlachcica na Łopacie" wyszły prawdopodobnie spod pióra Śniadeckiego. Potwierdził to w pewnej mierze sam autor podpisując jeden ze swych artykułów następująco: "Bogumił Aquafontis herbu Łopata czyli Szlachcic na Łopacie". WB, 263/1821. A oto dokumentacja obu możliwych rozwiązań:

Szlachcic na Łopacie - Jakub S z y m k i e w i o z. "Całemu Towarzystwu Szubrawskiemu zdrowia i pomyślności". WB, 77/1818; "Ogłoszenie". WB, 86/1818; "Wypis z xiąg urzędowych zawierających cały proces w sprawie czytelników (...) przez samego Szlachcica na Łopacie do druku podany". WB, 98/1818; "Wyciąg z rapportu Szlachcica na Łopacie". WB, 105/1818; "Wyjawienie sekretów gabinetu króla Faraona". WB, 122/1819. Sprawa dwóch ostatnich artykułów jest trochę kłopotliwa. Ukazały się one już po śmierci Szymkiewicza, a nie ma ich w pismach Śniadeckiego wydanych przez Balińskiego i Wrzoska. Przyjmując, że opublikowali oni wszystkie prace Sotwarosa (aczkolwiek sam Wrzosek o tym wątpi³⁷), pozostaje alternatywa: albo artykuły przygotował Szymkiewicz i opublikowano je z pozostawionych rękopisów, albo też ktoś zastąpił tajemniczego wędrownika - może Baliński, Kontrym, Rychter, Rømer lub Szydłowski - podpisując swój artykuł znanym pseudonimem.

Szlachcic na Łopacie - Jędrzej Ś n i a d e c k i. "Dziennik podróży Szlachcica na Łopacie z Wilna przez Lidę, Stambuł, do miasta afrykańskiego Puros-Mieros". WB, 160/1819; "Dalszy ciąg podróży Szlachcica na Łopacie". WB, 171/1819; "Odezwanie się z Łopaty za powrotem z podróży zagranicznej". WB, 23/1821; "Wyjątek z dziennika przedostatniej podróży Szlachcica na Łopacie. Nocleg u pana Skarbnikiewicza Filtyńskiego". WB, 264/1821; "Lament i rapport Szlachcica na Łopacie". WB, 277/1822, 284/1822; "Nocleg w stołecznym mieście Zabredulii i rozmowa z Bramą Żołędną". WB, 282/1822. Rozw.: Wrzosek, III, 150-170.

Th. - Józef S ę k o w s k i. (Artykuł bez tytułu o wadach kobiet i o dobroci serca.) WB, 87, 88/1818. Rozw.: DŚ w oparciu o następujące fakty: w 1818 r. Sękowski wydał w Wilnie pracę pt. "Amtsal Lokman El-Hakim, Podobieństwa czyli bajki mędrca Lokmana, z arabskiego przełożone i przypisane Wileńskiemu Towarzystwu Szubrawców przez TH... członka tegoż grona"³⁸. Th- są to prawdopodobnie początkowe litery nieznanego pseudonimu szubrawskiego Sękowskiego, może Thora, skandynawskiego bożka zjawisk atmosferycznych?

Usztartytois Mokitinis, tłumacz - Michał B a l i Ń s k i. "Apey Iszkołba Sudyne (o wymowie sądowej traktat), przekład dosłowny z litewskich zwojów dziuplowych". WB, 101/1818. Rozw.: RBiL, NK, VII, 124.

Uważnicki Bogumił, szlachcic oszmiański - Jędrzej Ś n i a d e c k i. "Mości Panie Redaktorze". WB, 56/1817. Rozw.: Wrzosek, I, 34-36; Bar, II, 178; NK, VI, 300.

Warpu 2gi - Antoni G o r e c k i. "Bajka. Morze i rzeki". WB, 83/1818. Przy Warpu 2gim wypada zatrzymać się nieco dłużej. Powiązanie tego pseudonimu z nazwiskiem Goreckiego znajduje się u Czarkowskiego i Mościckiego, Z. Makowiecka i K. Kostenicz³⁹ łączą pseudonim - za odnalezionym spisem pseudonimów szubrawskich - z postacią Wawrzyńca Puttkamera, rywala Mikiwicza. Wydaje się, że pseudonim należy przypisać Goreckiemu, a nie Puttkamerowi. Bajka "Morze i rzeki", drukowana w numerku 83 "Wiadomości" podpisana jest "Warpu 2gi". Nowy członek Towarzystwa Szubrawców, którego witał Szubrawissimus Okopirnos w numerku 89 czasopisma był - według mowy powitalnej - autorem

bajki "Wół i owieczka" opublikowanej anonimowo w WB, 78/1818. Otóż obydwie bajki, "Morze i rzeki" i "Wół i owieczka" znajdują się w cytowanym już wydaniu "Pism" Antoniego Goreckiego⁴⁰. Obydwie bajki Warpu 2 były drukowane w miesiącach letnich 1818 roku, a więc przed przypuszczalnym powstaniem spisu pseudonimów szubrawskich, przypadającym - wg ustaleń Makowieckiej i Kostenicz - na listopad, grudzień 1818. Ale i tak można wątpić, czy w tak krótkim czasie pseudonim Warpu 2 (czy wg spisu Warpu II) mógł przejść z Goreckiego na Puttkamera. Należy przyjąć pomyłkę sporządzającego spis.

Wąchalcki Vitriol - Jędrzej Ś n i a d e o k i. "Wiadomość o przesłaniu raportu z podróży Szlachcica na Łopacie".WB, 171/1820. Rozw.: DŚ; często stosowany w WB zabieg podziału autorstwa: autor przesyła swoje materiały do druku posługując się innym pseudonimem, mającym całości nadać pozory korespondencji z terenu. Por. komentarz do pseudonimu "Szlachcic na Łopacie".

Włóczęga Guliwer - Jędrzej Ś n i a d e o k i. "Postrzeżenie Włóczęgi Guliwera". WB, 56/1817; "Dalszy ciąg postrzeżeń Włóczęgi Guliwera". WB, 59/1818; "Jeszcze postrzeżenia Włóczęgi Guliwera". WB, 68, 86/1818. Rozw.: Wrzosek, I, 31-57; NK, VI, 300.

Zefiryra - Tomasz Z a n. "Ogłoszenie o nowej pensji dla panien". WB, 199/1820. Rozw.: DŚ na podstawie listu T. Zana do J. Jeżowskiego (z 7/19 grudnia 1820, "Archiwum Filomatów. Korespondencja", Krak. 1913, t. III s. 67-68), w którym Zan informuje przyjaciela: "W sobotę przynieśli Brukowe Wiadomości, Dejbel wbiega do sali z płaczem, zaczyna deklamować: "Widzicie panny, jak nas, naszą pensję i was szkalują w Brukowcu. Wszystko to pan Zan przez zemstę...".

Ziemiennik (bóstwo uroczystości późniwnych) - Józef K a r c z e w s k i. "Podać się za chorego". WB, 177/1820. Rozw.: Mak. Kost. 97.

Ziemowit Jelita, Mazur - Antoni G o r e c k i. "List z Warszawy". WB, 147/1819. Rozw.: DŚ; wydaje się, że komentarz Z. Skwarczyńskiego do tego artykułu, brzmiący: "Rejestru ich (tj. nieporozumień między środowiskiem warszawskim i Szubrawcami) dostarczył jakiś anonimowy korespondent, którego artykuł po-

mieściły Wiadomości Brukowe w nrze 147"⁴¹, wymaga sprostowania. Są podstawy do identyfikacji Ziemowita Jelity z Goreckim. Na autorstwo Szubrawca wskazywałaby po pierwsze treść wspomnianego artykułu, m.in. następujący fragment: "To tylko wam powiem, że ilekroć kto z takim poetycznym odezwie się zarzutem, ja i pan Gurohovius, dobry mój znajomy, bronimy was jak można". Sprawa druga to datowanie, ciągłość treściowa i chronologiczna (kolejne numery 146, 147) artykułów Kaliksta Gozdawy i Ziemowita Jelity. Datowanie jest wyraźnie żartobliwe, przesadne, np.: "Pisałem w Warszawie przy ulicy Nowy Świat (Gozdawa na Starym Mieście) w domu pod Nrem... na drugim piętrze roku 1819 dnia 2go miesiąca września o godz. 11 minucie 7mej przed północą". Dowód na to, że Gorecki i wspomniany w artykule Gurohovius-Grzymała wczesną jesienią 1819 r., a więc w okresie obydwu korespondencji, byli w Warszawie, znajdujemy w liście Józefa Śniadeckiego do Michała Balińskiego z 2 listopada 1819 ("Byłem też u Kwiecińskiego z Szubrawcem waszym, Grzymałą") oraz w opartej na liście Szydłowskiego do Balińskiego informacji Ottmana, że dostojnik Warpu II czyli Gorecki wybiera się 15 lipca 1819 r. na kilkumiesięczny pobyt do Warszawy, m.in. z misją zdobycia współpracowników i materiałów dla "Wiadomości Brukowych"⁴². Pytania zadawane w korespondencji wileńskim Szubrawcom z prośbą o odpowiedź świadczą o tym, iż autor dopiero od niedawna przebywa poza Wilnem i z tego powodu nie ma oszętego, bezpośredniego kontaktu z Towarzystwem i miastem. Sprawa ta wyklucza automatycznie możliwość przypisania korespondencji z Warszawy np. Maurycemu G. Witowskiemu, którego Gorecki miał dla Szubrawców zjednać. Fakt używania w pseudonimach cudzych herbów "Jelita" i "Gozdawa" może być tłumaczony treścią artykułu, mianowicie relacją o możliwościach i chęci kupienia sobie tytułu hrabiowskiego i "pójścia w wielkie pany".

Pseudonimy "Wiadomości Brukowych"

dotychczas nie rozwiązane

Po pseudonimie podano tytuł (często skrócony) artykułu nim opatrzonego oraz odpowiedni numer "Wiadomości Brukowych".

A....Z: "Nowe Herkulaneum w Zakreocie". WB, 190/1820; A...Z...: "Antosiek II...". WB, 173/1820; Anonim: "Korrespondencja". WB, 185/1820; Barwinek Kapistran: "Łaskawy Czytelniku". WB, 16/1817; Bazgraniec Tymoteusz (bez żadnego przydomku): "Mości panie Redaktorze". WB, 47/1817; Bedka: "Kopia listu do redakcji przysłanego. Panie Józefie Dobrodzieju". WB, 197/1820; Bibaczenko Bonifacy przydomku Dybidzban, regent dekretowy: "Excerpt dekretu oczywistego sądu grodzkiego kukumerskiego". WB, 208/1820; Biedusiewicz Patiens: "Korrespondencja". WB, 96/1818; Bprstomowicz: Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju". WB, 124/1819; Chaimowicz Benzel: (Korespondencja.) WB, 53/1817; Chapayło Tyburcy, horodniczy bredulski: "Nekrolog". WB, 177/1820; Chaptusiewicz Rapax, Indignissimus Cliens: "Do przezacnej rady szubrawskiej od niżej podpisanego. Najpokorniejsza prośba". WB, 144/1819; Chibitrafi Bogumił: "Bilet na loteryą wygrany". WB, 163/1820; Chwalski z Napuszyna pseudodoctus, wielu uczonych towarzystw sparaliżowany członek: "Do wydawców Wiadomości Brukowych. Wezwanie". WB, 39/1817; Chwytagrosz: "Ogłoszenie". WB, 182/1820; Cienkusz Bibosław: "Włóczęga po kawiarniach". WB, 100/1818; Cierpiączka Tyburcy: "Do Panów Szubrawców. Nowinki krotocohwilne". WB, 225, 228, 241, 249, 253, 254/1821, 267, 268, 271/1822; Le comte Jacinte Zagranica: (art. bez tytułu). WB, 213/1821; Cygano-Lab-Undrulo-Balder: "Z Kaliszzanopios w Afryoe". WB, 286/1822; Dezyderiusz Literacki: "Mości Panie Redaktorze". WB, 70/1818; Doktor Fips: "Korrespondencja". WB, 285/1822; Doktor Jugo z Wierszubski: "Korrespondencja". WB, 127/1819; Dołęga Atanazy: "Z Polesia". WB, 82/1818; Don-Kozako-Filogrono-Soniko-Petro, członek sali Ołowianej: "Artykuł nadesłany". WB, 252/1821; Dopiekajło Remigiusz de Jure de Hayda: "Korrespondencja". WB, 274/1822; Drapeżuniec Gomulus: "Drogi mój Rotmistrze-wioze-wiozowiczu". WB, 46/1817; Dratewka Kryspin, cechmistrz kunsztu szewockiego. "Podziękowanie". WB, 14/1817; Drzemayło: (Korespondencja.) WB, 113/1821; Dziemian Kirs-pirs-piłwas: "Mnie wieloemnościwi Panowie, Bracia i Dobrodzieje". WB, 121/1819; E.L.: "Wielmożny Mości Panie Redaktorze i Dobrodzieju". WB, 114/1819; Edmund: "Listy przyjacielskie". WB, 219/1821; Facsykuliński Iwan Akoessoryalista, regent agrégé wszystkich dotąd byłych i na potem mających nastąpić exdywizyj: "Mości Panie Redaktorze". WB,

276/1822; Filip Ja.... Au....: "List pocztą przesłany do Redakcji Wiadomości Brukowych z Nowogrodu Siewierskiego dn. 1.V. 1818". WB, 75/1818; La Fleur; "Ogłoszenie". WB, 96/1818; Furtumfacki Merkury z Namierzyc, ekonom klucza Łapcapskiego: "Myśl filozoficzna czyli krótki konkurs do katedry w górach Ponarskich". WB, 41, 42/1817; Ganimedes Sixtus: "Doniesienie". WB, 61/1818; Ganimedes Jalapata M.D.: "Korrespondencja". WB, 91/1818; Gorączka J.P., lekarz wojewódzki: "Historia pewnego juromana". WB, 100/1818; Grzmotulski Bonawentura, woźny powiatu starodubowskiego przydomku Dusi-Dzban: "Pozew". WB, 71/1818; Halbecowelwicz: "List znaleziony pod Trocką bramą i do redakcji przysłany". WB, 142/1819; Hrabia Fiufiu, kawaler maltański: "Korrespondencja". WB, 129/1819; Hypnophoros: "Korrespondencja". WB, 176/1820; Ingalo Jokus: "Szubrawiec". WB; 54/1817; Ixowie: "Kilka słów o scenach narodowych". WB, 138/1819; K...L...: "Korrespondencja". WB, 51/1817; Karpiodayski Remigi: "Ogłoszenie". WB, 107/1818; Kiksakowicz z Kwindecza: "Do wydawców Wiadomości Brukowych". WB, 78/1818; Klimek Mikołaj, zakrystian orszański: "Wyjątek z księgi pogrzebowej". WB, 136/1819, 142/1819; Kolega Antośka, Augustynek: "Uwiedomienie". WB, 254/1821; Kolumna Wikłtmos Ignacy, były urzędnik b.ograniczonego Pttu Piwonii: "Prośba". WB, 119/1819; Kopieykowicz Endymion: "Pismo konkursowe". WB, 265/1821, 266/1822; Kropelkowiec Rapax, honorowy członek Towarzystwa Emetycznego: "Wiadomość z miasta Żydo-Grad, okręgu ospale-filozoficznego". WB, 64/1818; Kulbaczka Gasper, Ober-leybkozak, członek honorowy sali brylantowej, srebrnej i ołowianej: (Art.bez tytułu.) WB, 182/1820; Leokadia, jedna z członków Towarzystwa sentymentalnego wileńskiego: "Odpowiedź". WB, 203/1820; Liozykrupska Małgorzata: "Ogłoszenie". WB, 4/1816; Liczykopa Pafnucy, Rejent wielu exdywizyj: "Korrespondencja". WB, 234/1821; Liohap: (Wyjątek z listu w Kaliszonopios w Afryce.) WB, 286/1822; Lubigrosz Jan Piotr: "Ostrzeżenie". WB, 38/1817; Łamigłówa Mateusz, Rachmistrz: "Tabella ukazująca liczbę bogatych mieszkańców tego kraju, bawiących się za granicą, oraz ilość wywożonych pieniędzy i ich wydatki ... dla dobra publicznego na jaw wydane". WB, 196/1820; Małżonkowiec Monopoliusz: "Odezwa". WB, 202/1820; Martyngałowicz Alfons Kolejka: "List z nasionami od Pińczuków

spod ratusza otrzymany". WB, 191, 192/1820; Mędrkiewicz Symplicjusz: "Korrespondencja". WB, 58/1818; Melitodes Eufoniusz "Korrespondencja". WB, 231/1821; M-h-ofski: "O rozszerzeniu mowy i pisowni polskiej". WB, 81/1818; Mieszkaniec X. Żmudzkiego: "Korrespondencja". WB, 141/1819; Mieszkańcy kluoza Kręcimeckiego z wyspy Perorady: "Podziękowanie". WB, 207/1820; N.N.: "Artykuł ze wsi nadesłany". WB, 124/1819; NN: "Korrespondencja". WB, 262/1821; Na Szerszej Stosowicz: "W Panie Redaktorze". WB, 121/1819; Niedziela Samuel: "List do Redaktora". WB, 180/1820; Napominalska Małgorzata: "Kilka słów na obronę starych panien". WB, 155/1819; Niegrabieński Serwacy: "Korrespondencja". WB, 40/1817; Nowodramski: "Doniesienie z gminy Żwawo-Cekinowatej". WB, 62/1818; Obdzierski Extorkwat, Dozorca kilku parafii: "List gończy". WB, 158/1819; Obojętnicki: "Korrespondencja". WB, 46/1817; Obojętnicki, szlachcic zawilejski: "List do redakcji". WB, 58/1818; Obserwatorowicz: "Nowe nadzwyczajne zjawienie w procesie magnetyzmu zwierzęcego". WB, 35/1817; Obywatel Guberni wołyńskiej: (art. bez tytułu). WB, 111/1819; Obywatelka Guberni Mińskiej: "Do Towarzystwa Szlachetnych Szubrawców". WB, 117/1819; Opisopis: "Ogłoszenie". WB, 65/1818; Orebur Sonika: "Introdukcja do srebrnej sali". WB, 26/1817; Orangutanowicz, Skarbnikiewicz Ptu Łupi...: "Korrespondencja. Panowie Szubrawcy". WB, 127/1819; Pan Zachariasz Prawdzic: (art. bez tytułu). WB, 74/1818; Paprotka: "Rosa świętojańska". WB, 30/1817; Pedro del Tronto, Golibrodos z Sewilli: "Wyjątek z gazety hiszpańskiej". WB, 236/1821; Pieniacki z Dyferencjan: "Ostrzeżenie". WB, 48/1817; Pikulino Dżowani: "Ogłoszenie na rok przyszły nowej pensji dla panien". WB, 285/1822; Podpiwek Krescenty, Kawaler Teutoński: "Odpowiedź". WB, 130/1819; Posłuchowicz: "Panie Redaktorze". WB, 58, 62/1818; Pracowicki Tomasz z Trzebieży: "Do wydawców Wiadomości Brukowych". WB, 20/1817; Prawdolubski Tulipan: "Przydatek..." WB, 57/1818; Prawnik Mścisław, Piwniczyc Wendeński: "Do wydawców Wiadomości Brukowych". WB, 27/1817; Prawdziwy wasz wielbiciel i dobry sługa X.Y.Z.: "Do przezacnej rady szubrawskiej". WB, 144/1819; Projektowicz z Perorady: "Korrespondencja". WB, 145/1819; Projektowicz z Potrzebnicy: "Wyjątek z listu pewnego obywatela do marszałka powiatowego". WB, 34/1817;

Przemysłodznawski: "Fenomen osobliwy". WB, 52/1817; Redoutta Charłampusz: "List z pytaniami". WB, 142/1819, 163/1820; Rogal Maciej, z prefesyi lokaj: "Zapytanie".WB,10/1817; Ró-
żowińska Pudencjanna: "Korrespondencja". WB, 134/1819; Rusty-
kan: "Postrzeżenie we względzie hydrauliki". WB, 147/1819;
Safandulski Agafiasz, ex Wachmistrz: "Pogoń za Antośkiem".WB,
143/1819; Sejmikowicz Przemysław: "Wyjątek z listu". WB, 33/
1817; Sekretarz, członkowie XXX: "List do redaktora".WB,176/
1820; Sędziulkiewicz Atanazy, herbu Zerwikaptur: (Listy do
syna.) WB, 91, 92/1818; Siora: "Korrespondencja". WB, 279/
1822; Skrobayło Joannes, regent aktowy m.p.: "Tabella opłat
karnych za nieprzyzwoite w sądzie znajdowanie się". WB, 194/
1820; Smyk Galetopis: "List do redaktora". WB, 192/1820; Smyk
Dygeoes Truskawka, podkozak i szwajcar w sali Rycerskiej pod
Gęsią: "Mości panowie Szubrawcy". WB, 223/1821; Sokotulska:
"Korrespondencja". WB, 162/1820; Stolnik^{xxx}: "Odezwa P.Stol-
nika ze wsi do P.Guwnera w Wilnie". WB, 59/1819; Stultis-
simus: "Nic nowego pod słońcem, jednym słowem GŁUPSTWO". WB,
78/1818; Szepetulis, niepospolity urzędnik powiatowy: "Awi-
zacja". WB, 226/1821; Szlachciński Februariusz Fascykuł,tłu-
macz: "Listy indyjskie przełożone z języka sanskrdan".WB,127,
135/1819; Szubraszewicz Gonzaga: "Korrespondencja". WB, 114/
1819; Szubrawiec podróżujący: "Wyjątki z listów..." WB, 170/
1820; Szypulkowicz Hiacynt: "Sposób zmniejszenia obmowy".WB,
80/1818; Trwożliwiec Pafnucy: "Dyalog z Awizacją". WB, 78/
1818; Trzepalska Gorgonia od bolenia zębów, była chorążanka
expowiatu korszewskiego w księstwie żmudz.: "Do Pana Redakto-
ra". WB, 113/1819; Vencęsłlas: "Kopia listu". WB,65/1818; Vo-
tre três humble Hr von...:"Do Pana Redaktora". WB, 80/1818;
Wali: "Podróż". WB, 218/1821; Wecowicz Marcin: "Korrespon-
dencja". WB, 124/1819; Wieżoimski: "Ogłoszenie". WB,35/1817;
Wywiędliński Rupert z Okpiszyszek: "Oświadczenie". WB, 19/
1817; X.O.: "Mości Panowie Brukowcy".WB, 41/1817; XX: "Ar-
tykuł pocztą nadesłany". WB, 162/1820; X.Y.Z.: "Okulary".WB,
149/1819; XYpsilon: "Do Towarzystwa Szubrawskiego Komunika-
cja.." WB, 259/1821; y....: "List znaleziony na ulicy Nie-
mieckiej..." WB, 62/1818; Y: "Do Towarzystwa Szubrawców".WB,
164/1820; Z.: "Korrespondencja...". WB, 124/1819; Z...Y....:

"List do Wędrownika na Łopacie". WB, 19/1817; Zdzierski Bonawentura z Dekretowiszek: "Odpowiedź na list Przemysława Sejmiłowicza". WB, 39/1817; Złotolubowicz Hermenegildus: "Ogłoszenie". WB, 29/1817; xxx: Korrespondencja. "Mości Panowie Szubrawcy". WB, 260/1821.

Niektóre z tych pseudonimów chciałoby się przypisać poszczególnym Szubrawcom, np. J.P.Gorączkę - Śniadeckiemu, Filipa Ja..., Au..., Pieniackiego z Dyferencjan czy Mieszkańca X.Żmudzkiego - Balińskiemu, Opisopisa - Kondratowiczowi, Dziwaniego Pikulino - Zanowi, Februariusza Fascykuła Szlachcińskiego - Sękowskiemu, Lisohapa i Cygano-Lan-Undrulo-Balder - Moniuszce - Balderowi, E.L. - Lachnickiemu, Bonifacego Bibaczenkę - Strawińskiemu, Orebura Sonikę - Karczewskiemu, Furtumfackiego z Namierzyc - Dmochowskiemu, Walego - Worcellowi itp. Ale dla tych wypadków nie ma, niestety, nawet takich uzasadnień, jak dla poprzednio proponowanych rozwiązań. Domysły powyższe wynikają z różnych uwag zawartych w tekstach artykułów, z anegdot o Szubrawcach i wzmianek w pamiętnikach dotyczących początków XIX w.

Statystyczne rezultaty niniejszego artykułu wyglądają następująco: zgromadzono łącznie 189 pseudonimów dla przeszło 220 artykułów drukowanych w "Wiadomościach Brukowych", w tym 16 pseudonimów organizacyjnych Szubrawców oraz 173 pseudonimy inne, z podaniem dla wszystkich lokalizacji. W grupie pseudonimów szubrawskich dokonano próby identyfikacji Sweczpuńscynisa z Janem Łopacińskim oraz zmiany atrybucji Warpu 2. Dla pseudonimów nie szubrawskich podano dokładną dokumentację dla pseudonimów już rozwiązanych oraz dokonano 26 prób nowych rozwiązań. Oparte są one często na poszlakach, które, być może, przy dalszych pracach otrzymają pewniejsze uzasadnienia.

A dość długi wykaz pseudonimów nie rozwiązanych może stać się impulsem do dalszych poszukiwań i rozwiązań, które pozwolą z czasem skompletować zespół autorów "Wiadomości Brukowych". A jest to sprawa niebagatelna zarówno dla badaczy epoki oświecenia jak i dla rodzącego się wtedy romantyzmu.

P r z y p i s y

¹ Informacje ogólne o Towarzystwie Szubrawców i "Wiadomościach Brukowych" podają głównie na podstawie prac: Z.Skwarczyński: Wstęp do "Wiadomości Brukowe. Wybór". B.N., ser. 1 nr 178, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962; J.Bieliński: "Szubrawcy w Wilnie. 1817-1822". Wilno 1910; H.Mościcki: "Szubrawcy w Wilnie". (Recenzja pracy Bielińskiego.) "Biblioteka Warszawska" 1911, II, s. 167-178.

² Fragmenty statutu cyt. wg J.Bieliński, op.cit., s. 43-44.

³ Wg materiałów opublikowanych przez Rudolfa Ottmana ("Tyg. ilustr." 1882 nr 339 s. 386, 391), opartych na spuściźnie po Michale Balińskim (z rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. 3086, których "Nowy Korbut" już nie notuje) Balderem był nie Kazimierz, jak podaje Skwarczyński, ale Aleksander (Oleś) Moniuszko, brat filantropa i społecznika, Dominika Moniuszki; por. też H.Mościcki: "Z filareckiego świata". Warszawa 1924, s. 354-355.

⁴ Stanisław Worcell był rustykanem, więc nie powinien mieć pseudonimu organizacyjnego. Potwierdzałoby to hipotezę Ottmana (j.w.), że Duzares to pseudonim Maniewicza.

⁵ "Jędrzej Śniadecki. Pisma satyryczne". Oprac. Adam Wrzosek. T. I-III. Warszawa 1908.

⁶ Por. Z.Skwarczyński, op.cit., s. 3.

⁷ J.w., s. 7.

⁸ J.w., s. 18.

⁹ Por. "Pisma" Antoniego Goreckiego. T.I-II, Lipsk 1886. "Wół i owieczka" (WB, 78/1818)-t. II, s.216; "Nędza i bogacz" (WB, 100/1818) - t.II, s.210; "Kurier przejęty" (WB, 103/1818) - t.II, s. 250; "Ucinki" (WB, 106/1818) - t.II, s. 250; w cytowanej pracy Skwarczyńskiego podano je jako utwory anonimowe.

¹⁰ Por. Z.Skwarczyński, op.cit., s. 227. Wydaje się, że na uwagę zasługuje fragment artykułu Ottmana (j.w.)skłaniający do powiązania "Historii..." z osobą Józefa Sękowskiego.

¹¹ Autor "Umizgu..." zaznacza, że pracuje nad utworem "Mixtum chaos" opublikowanym ("Tyg.wil." 1819, s.60) jako "Mixtum chaos czyli historia szubrawstwa chronologicznie ułożona... przez Jeśpana Auszlawisa" - czyli Michała Balińskiego.

¹² Por. R.Ottman, op.cit., s. 389.

¹³ Por. Z.Makowiecka, K.Kostenicz: "Nieznany spis pseudonimów szubrawskich". W: "Miscellanea z okresu romantyzmu". Wrocław 1956, s.96; M.Witkowski: "Świat teatralny młodego Mickiewicza". Warszawa 1971, s. 249.

- 14 Por. "Nowy Korbut", VI, s. 538-540.
- 15 Por. Z. Skwarczyński, op.cit., s. 354.
- 16 Por. H. Mościcki, op.cit., s. 173.
- 17 Por. Z. Makowiecka, K. Kostenicz, op.cit., s. 91-99.
- 18 Por. Z. Skwarczyński, op.cit., s. XXXIV.
- 19 Johan Lasicii Poloni: "De Diis Samagitarum caeterorum-que sarmatorum..." /W/: Michalonis Lituani: "De moribus tartarorum..." Basilea 1615, s. 42-60; Tłumaczenie pt. "Mitologia Jana Łasickiego, Polaka o bogach Zmudzinów i innych Sarmatów. Z łacińskiego tłumaczona przez A/dama/ R/ogalskiego/". "Dziennik Wileński" 1823 t.I, s. 398-406, t.III, s. 308-314.
- 20 "Która przedtem nigdy świata nie widziała, kronika polska, litewska, żmudzka, i wszystkiej Rusi przez Macieja Stryj-kowskiego..." Królewiec 1582; wyd. II-gie Warszawa 1766; wyd. III, cytowane, Warszawa 1846, t. I-II, s. 144-146 in.
- 21 Por. Zofia Drapella: "Mity i legendy morskie". Wydawnic-two Morskie, Gdańsk 1972, s. 292, 296, 305, 310.
- 22 "Wiadomości Brukowe" nr 75/1818.
- 23 Por. Stanisław Morawski: "Kilka lat młodości mojej w Wilnie". Warszawa 1959, s. 182.
- 24 Por. V. Ormis: "Slovník slovenských pseudonymov". Turč sw. Martin, 1944; "Encyklopédia Wiedzy o książce". Wrocław 1971, Ossolineum - hasło "Pseudonim".
- 25 Cała sprawa jest tu zbliżona do sytuacji w "Monitorze" warszawskim z lat 1764-1784. "...jego (tzn. pseudonimu) forma kryptonimowa, nieczęsto tam (tj. w "Monitorze") stosowana, a używana przez autentycznych korespondentów i autorów z zewnątrz, w odróżnieniu od autorów związanych z redakcją pisma, posługujących się raczej pseudonimami mówiącymi". Por. E. Aleksandrow-ska: "Nieznany debiut pisarski księdza jakobina Józefa Meiera. Z warsztatu bibliografa Monitora (4)". "Pamiętnik Literacki" 1972, z. 2, s. 173. Pozostając dalej przy "Monitorze" można do-dać, że ten przodek "Wiadomości Brukowych" prowadził podobną "świadomą i przemyślaną politykę w zakresie operowania pseudo-nimem autorskim", zalecał swym autorom sygnowanie prac "zmyślonym imieniem". Por. P. Matuszewska: "Z problematyki "Monito-ra". "Pamiętnik Literacki" 1959, z. 3-4, s. 263.
- 26 Zagadnienie nazw, a więc i pseudonimów, znaczących ma dość bogatą literaturę, m.in.: St. Gawor: "O funkcji nazw oso-bowych i miejscowych w twórczości Krasickiego". "Onomastica" 1965, X, s. 204-224, XI, s. 252-281; St. Grzeszozuk: "Nazewnictwo sowizdrzalskie". "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagielloń-skiego, Prace Historyczno-Literackie", 1966, t. 9; M. Kucała: "Co już jest, a co jeszcze nie jest nazwą własną". "Onomastica", XII, 1967, s. 153-161; M. Nowotna Szybistowa: "Nazewnictwo Cy-

beriadu Stanisława Lema". "Onomastica", XIV, 1969, s.183-204, XV, 1970, s.180-201; M.Piszczkowski: "Niektóre zagadnienia nazewnictwa stylistycznego". "Onomastica" 1957, III, s.116-128; W.R.Rzepka: "Z zagadnień nazewnictwa stylistycznego Szubrawców". "Językoznawca" 1961 nr 6; H.Sorensen: "The Meaning of Proper Names". Copenhagen 1963; K.Wyka: "Birbante rokka". "Język Polski" 1960 z.1, s.1-16, z.2, s.94-114 i inne.

27 Mieszkańcy Utopii nazywają się achori - tj. ludzie bez kraju, rzeka Anyduz - tj. bez wody, główny bohater Hytlodaeus - tj. gadatliwy itp. Por. S.Graciotti: "Utopia w dziełach Ignacego Krasickiego". "Przegląd Humanistyczny" 1971, nr 4, s.4.

28 K.Wyka: "Birbante rokka". "Język Polski" 1960, s.14-16, 96-99.

29 A.Bar: "Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich i Polski dotyczących". Oprac. Adam Bar przy współudziale Wł.Tad.Wisłockiego i Tad.Godłowskiego. T.I-III, Kraków 1936-1938.

30 Cyt. za: "Jerzej Śniadecki. Życiorys i rozbiór pism". Oprac. A.Wrzosek. Kraków 1910, t.I, s.270.

31 Por. Z.Skwarczyński, op.cit., s.360.

32 Por. Z.Makowiecka, K.Kostenicz, op.cit., s.96; Z.Skwarczyński, op.cit., s. XXXII.

33 Cyt. wg "Jerzej Śniadecki. Życiorys i rozbiór pism", j.w., s.277.

34 Por. Z.Makowiecka, K.Kostenicz, op.cit. 96; Z.Skwarczyński, op.cit. XLVI, s. 256.

35 Por. Bronisław Gembarzewski: "Wojsko Polskie 1807-1814". Warszawa 1905, "Lista imienna oficerów Księstwa Warszawskiego", s. XXIV oraz dane o I pułku piechoty.

36 Por. J.Bieliński, op.cit. 216; Bar, II, 157; NK, VI, 300.

37 Por. wstęp Wrzoska do "Jerzej Śniadecki. Życie i rozbiór pism", j.w., s. 178.

38 Por.K.Estreicher: "Bibliografia Polska XIX w.", ser.1, t. II, s.620.

39 Por. L.Czarkowski: "Pseudonimy i kryptonimy polskie". Wilno 1922; H.Mościcki, op.cit., s.171; Z.Makowiecka, K.Kostenicz, op.cit., s. 96.

40 Wydanie to na stronach 191-312 tomu drugiego zawiera przedruk in extenso autoryzowanego zbioru poezji Goreckiego pt. "Jeszcze jeden tomik pism Antoniego Goreckiego" wydany w Paryżu 1859 r.

41 Z.Skwarczyński, op.cit. XCIX.

42 Rkp. Biblioteki Narodowej nr 2882, s. 61.